

5. SLUŽBAORGANISTU

Termín „*organista*“ v cirkevných dokumentoch označoval budovateľa organov a Termín „*organius*“ – hudobník hrajúci na organe. Tieto dve funkcie spĺňala niekedy jedna osoba.

Funkcia organistu ako ho poznáme dnes, súvisela s vývojom nástrojov. Prvé nástroje okolo r.120 pr. Kristom – boli tzv. vodné organy, ktoré vznikali v Grécku. Rím ich prijal a zdokonalil. Okolo **6.stor.** pápež Vitaliano dal súhlas na používanie v liturgii. Odvtedy sa začali stavať organy v kresťanských krajinách a rozvíjala sa tiež hra na nich.

Organ v chráme sa spočiatku využíval len na sprevádzanie liturgických spevov, sväté omše, officium a to len v nedele v sviatky. Tak to bolo ešte aj v **16 stor.** Prví organisti boli vlastne duchovné osoby, rehoľníci. Hrali len v nedele a sviatky. Ostatné sprevádzanie zverili laikom a oni zostali len formálne organistom. Závazky si plnili len v špeciálne slávnosti a sviatky. V tejto dobe ešte nemožno hovoriť o funkcii organistu.

Do kostolov sa však začali vkrádať svetské motívy a tak **Tridentský koncil** /TK-1545-1563/ nariadil, aby sa do spevu nevrátilo nič svetské, bezbožné. Začali sa zakladať kapely pri kostoloch i v nich, do ktorých patrili aj organista.

V **baroku** sa organová hudba dostávala čoraz na vyššiu umeleckú úroveň. Vznikali samostatné formy: toccata, fúga, prelúdium, fantázia..., do popredia sa dostávali mnohí skladatelia a interpreti. **Chýbalo však spojenie medzi obsahom liturgickej činnosti a obsahom skladby.** Neuznávalo sa posvätné ticho a každú voľnú chvíľu v liturgii sa snažili vyplňať hrou na organe. /V Ríme- Frescobaldi- vynikajúci hráč, ktorého ľudia počúvali zo zatajeným dychom, ale odbiehali od ducha liturgie/

V pol. **18.stor.** sa kostol stal najlepším miestom na koncerty. Hospodársky úpadok zapríčinil, že úroveň organistu upadla, nemal ho kto platiť. Na organe hral hocikto, aj takí, čo nepoznali noty, hrali ako vedeli.

V **20.stor.** sa začalo pozeráť na tieto skutočnosti ináč a mnoho sa zmenilo vďaka pápežovi PIOVI X., ktorý v Motu Proprio, /1903/ zdôrazňuje dôležitosť hudobnej stránky v liturgii, podporuje vyššie školy múzických umení, dal podnet k tomu, aby sa začali organisti vzdelávať. Cirkev dala hudbe nové možnosti. Toto dalo podnet k tomu, aby sa začali organisti vzdelávať. Organista zastával aj iné funkcie- učiteľa, kantora...

Túto prax však narušil v roku **1950 totalitný systém**, ktorý zakázal učiteľom v kostoloch nielen hrať, ale vôbec ich aj navštevovať. Dnes sa opäť vraciame k tomuto modelu, ale v zmenenej podobe.

Dobry organista je požehnaním pre farnosť. Má mať apoštolského ducha. Každý kňaz prijíma pomoc, preto je dôležitá dobrá spolupráca s ním. Ale má ísť o pomoc, nie o dirigovanie! Medzi kňazom a organistom sú ľudia. Ide tu o prácu s ľuďmi a je rovnaká tak zozadu ako i spredu. Organista, to je polovica kňaza. Jeho práca je službou, ktorá stojí obeť, ale iba s obeťou sa deje niečo hodnotné. Nie je dôležité, či obec má organistu, ktorý získal zlatú medailu zato, že 10 rokov hrá „Tu skrúšeni v prach padáme...“. Tu nejde o množstvo dôležitosti, ale o množstvo služby!

Úloha organistu:

- sprevádzať spoločný spev veriacich /prehĺbiť pocit spoločenstva, vovádzať do jednoty jednotným rytmom a intonáciou/
- podnecovať k spevu /hra- oporou, uľahčiť spev/
- spolupracovať s chrámovým zborom, s orchestrom...
- sprevádzať žalmistu, predspevákov /dobry sprievod k týmto spevom, správna registrácia, aby zvukom organa neprehlasoval text žalmu/

- sprevádzať dialogické odpovede ľudu počas svätej omše, ale iba keď uhádne výšku tónu
- pomáhať kantorovi pri nacvičovaní nových nápevov na žalmy, piesne a sprevádzať spev pri nácvičkoch.
- plánuje výber spevov, pripravuje sa na liturgiu- prečíta si čítania a vyberá piesne podľa myšlienky tematicky a náladovo čo najpriliehavejšie, poradí sa s kňazom, či nemá on špeciálne požiadavky
- obohacovať liturgiu o vkusné predohry, dohry, v ktorých má klášť dôraz nato, aby správne navodil požadované tempo, celkovú predstavu o skladbe. Kvôli slávnostnosti môže rozviesť predohru do väčšej slávnostnosti
- nepreludovať v pôstnom a adventnom období, možno uviesť len krátku predohru
- hra má byť modlitbou, meditáciou, rozjímaním organistu, ktorý ju prednáša pred veriacimi k Bohu a do tejto modlitby pozýva i všetkých prítomných
- musí to byť človek hlbokej viery a modlitby, lebo len vtedy jeho hra bude na Božiu slávu a jemu na spásu.

Najzávažnejšou úlohou organistu je **sprevádzať spev veriacich**. Nielen učiť, a ak učiť tak pred alebo po omši nie počas nej. Ak ich len učí bez ohľadu na ich vnímanie, tak ich nesprevádza, ale drezúruje a takého organistu ľudia nemajú radi. Ak organista chápe veriacich, aj oni sa usilujú čoraz lepšie a správnejšie spievať. Platí to i o piesňach z JKS, ktoré nemožno hrať prísne rytmicky, ale v popredí sú frázy, ktoré vystupujú ako jednotlivé myšlienky predkladané Bohu, poukladané prirodzene vedľa seba. Tu treba dávať pozor na odsadzovanie. Odsadzovať po každom takte pôsobí roztriešťujúco ako zjednocujúco.